

**РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРІЇ МІСТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКА:
ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ ОШКО**

У статті розглянуті основні особливості становлення особистості В.П. Ошка та розкритий його внесок в розбудову міста Дніпропетровська.

Ключові слова: біографія, комуністична партія, місто.

В статье рассмотрены основные особенности становления личности В.П. Ошко и раскрыт его вклад в обустройство города Днепропетровска.

Ключевые слова: биография, коммунистическая партия, город.

The article describes the main features of V. Oshko's personality and opens his contribution to the arrangement of Dnipropetrovsk.

Keywords: biography, the Communist Party, the city.

Впровадження до історичної практики вітчизняних досліджень нових підходів у вивченні минулого, таких як: «нова біографічна історія», «соціоісторія», «нова культурно-інтелектуальна історія» – дають можливість не лише показати людину в контексті подій, а й побудувати дослідження таким чином, щоб вона постала як цінність сама по собі, світ у собі [9; 16; 20].

Окремо звернемо увагу на зв'язок між життям та творчістю особистості, між фактами психологічної та інтелектуальної біографії. Історики почали більше уваги приділяти “історії души” свого героя. У наукових колах виокремлюють дві версії співвідношення персональної історії та “історії взагалі”: соціальний та екзистенціальний напрямки. Соціальний – реконструкція особистого життя як мета та передумова пізнання того соціуму. Екзистенційний – підкреслюючи “автономію та самоцінність історичної особистості”, – приділяє увагу вивченню її психологічних характеристик і свідомо обмежується “несоціальним” біографізмом [17, с. 7]. Сама оцінка діяльності для історика не представляє першочергового значення. Відбувається поступовий відхід від шаблонного мислення – оцінювання дій людини критеріями “добре / погане”. Вибір такого напрямку може стати корисним для дослідження історії доби радянського часу, коли відбувався поділ на “своїх” та “ворогів народу”. З'являється змога подивитися на події того часу не лише очима радянських істориків, або через крайнощі деяких дослідників сучасної доби: якщо представник радянської влади, то заздалегідь «негідник». Варто звернути увагу на людину як особистість, що живе, росте, змінюється, робить помилки та вчиться з ними жити: яку люблять та ненавидять, поважають та зневажають, радіють їй або стороняться. На думку спадають слова психолога Віктора Франка (1905-1998), автора оригінальної персоналістичної теорії: “Людина – це не ще одна річ серед речей, речі визначають одна одну, а людина врешті-решт сама визначає себе. Те, чим вона стане, поруч з обмеженнями, які накладаються її здібностями й оточенням, визначається тим, що вона сама робить з себе. В концентраційному таборі, наприклад, у цій живій лабораторії, і

у випробуваннях на цій землі ми були свідками того, що деякі з наших товаришів поводитися як свині, тоді як інші були святими. Людина має в собі обидві ці можливості, і те, яка з них буде актуалізована, залежить від її рішення, а не від умов” [1, с. 295].

Останнім часом, у зв'язку з розвитком історії самоврядування та створенням у Дніпропетровську музею самоврядування, виросла зацікавленість постатями, що обіймали керівні посади міста Дніпропетровська та області. Аби задовольнити цей інтерес, автор вдається до даного дослідження, метою якого є висвітлення основних факторів впливу на становлення особистості Володимира Петровича Ошка та його особистий внесок у розвиток міста Дніпропетровська.

Ошко Володимир Петрович відомий передусім як перший секретар Дніпропетровського міського КПУ (липень 1976 – серпень 1983 рр.), який впливав на вирішення багатьох важливих проблем по благоустрою міста, розвитку його промисловості, всієї соціальної та культурної інфраструктури. Однак, не варто забувати, що перед нами постає передовсім людина, яка пройшла свій шлях становлення як особистість і саме завдяки власним якостям стала тим, ким нам відома.

Предметом дослідження обрано становлення В.П. Ошка як особистості. Об'єктом – внесок В.П. Ошка у розвиток міста Дніпропетровська.

Джерельна база дослідження спирається на фондові матеріали Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д.І. Яворницького, представлені писемними, речовими та фотодокументами, які знайшли своє відображення в музейних виставках: “Почесні громадяни Катеринослава-Дніпропетровська”, “Ошко В. П. – Почесний громадянин міста”.

Ошко Володимир Петрович народився 20 жовтня 1930 року в робітничій сім'ї. Його юність припала на часи Великої Вітчизняної війни, коли він починав свій трудовий стаж, у 1942 році на Ташкентському оборонному машинобудівному заводі як учень слюсаря, куди потрапив разом з родиною під час евакуації промислових об'єктів і спеціалістів із міста Дніпропетровська. Саме в цей час він познайомився із важкими буднями робочих. Про це він написав: «Мой труд на оборонном Ташкентском машиностроительном заводе ЦУМЗ МПС (теперь завод Компрессор) за 1942-1943 года, невзирая на малолетство, 12-13 лет, был отмечен 3 разрядом слесаря инструментальщика и медалью «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 годов» [11, с. 20].

Після звільнення Дніпропетровщини від німецько-фашистської окупації у 1944 році він разом з матір'ю Вірою Григоріївною Ошко (Хромовою) повернувся до міста Дніпропетровська, розпочав навчання у школі № 63. Вже тут проявився його непримиренний характер, він вів боротьбу зі своєю молоденькою (22-річною) класною керівницею Катериною Лаврентьевою Чернетою. Юному Ошко не сподобалися вимоги вчительки, яка проявила суворість до порушників дисципліни та до тих, хто погано навчався. В той час Володя навчався посередньо і недолюбливав відмінників, бо вважав їх скутими та такими, які трясуться через те, щоб четвірку не отримати. І він відреагував

так: ”Она, девчонка, только приступила к работе, а я в эвакуации уже с 7 октября 1942 года начал работать, правда только учеником слесаря”, но на оборонном заводе. И это в те дни, когда наша армия вступила в смертельную схватку со злейшим врагом человечества – фашизмом под Сталинградом. Тогда еще, с той поры, я уже прошел тяжелую школу рабочей дисциплины, когда надо было принять задание на изготовление детали, подумать и посоветоваться как ее быстрее и качественней сделать. Если при помощи свердлильного станка или точильного круга то как, чтобы соблюсти технику безопасности. Да, что она понимает (думал я) в вопросах дисциплины? Я знаю, что такое нарушение Указа “О недопущении ни под каким предлогом в военное время опоздания на работу больше чем на 10 минут” [8, с. 204].

Коли, у 1944 році Ошко спробував вступити до ремісничого училища Верхньодніпровського ремонтного заводу, зі школи йому дали наступну характеристику: “Учиться посредственно, но имеет волевой характер. Старается обязательно задуманное с большим умением доводить до конца, чем часто вызывает удивление даже у многих учителей” [8, с. 21]. Тоді його не прийняли до училища, бо йому не виповнилося 16-ти років. І він повернувся до школи, у свій клас.

Класна керівниця Катерина Лаврентіїва Чернета – заслужена вчителька УРСР, відіграла важливу роль у становленні особистості Володі Ошко. Їй вдалося стати його другом. На день народження, у 1946 році, вона подарувала Володі книгу Джека Лондона “Мартен Иден”, яка стала для нього настільною книгою протягом життя. Прочитавши за два дні цю книгу, він пообіцяв собі: “Преодолеть все трудности, получит любым путем в любых условиях среднее образование, научится правильно говорить, навсегда даже забыть эти существующие слова-паразиты, потом получит высшее образование, быть полезным окружающему меня обществу и в женских глазах всегда видеть только одобрение моим поступкам” – ці слова стали заповіддю його життя [2, с. 3].

У зв’язку з тяжким повоєнним становищем родина Ошка жила впроголодь. Тому Володя вирішив вступити до Ленінградського Військово-Морського училища, аби перейти на державне утримання. З цього часу він почав займатися фізичними вправами, плаванням, бігом, і ця звичка залишилася в нього протягом життя, хоча моряком він так і не став, бо документи прийшли запізно до приймальної комісії й їх не прийняли.

Живучи голодним, в час, коли нічого було взути, в холодній квартирі, де замість світла нічний каганець, а також дізнавшись що стан здоров’я матері погіршується, навіть лікарі відмовилися приймати її кров для донорства, Володя написав листа батькові у Ташкент, з проханням прийняти їх до себе, бо треба рятувати матір. Так, у березні 1947 року Ошко з матір’ю переїхали до Ташкента. Володя влаштувався працювати слюсарем до інструментального цеху на Ташкентський машинобудівний завод, аби отримати хлібну картку, що допомогло вижити родині голодного 1947 року. Продовжив навчання у дев’ятому класі Ташкентської вечірньої школи № 18.

5 вересня 1948 року родина Ошка із Ташкента приїхала до Дніпропетровська. Своїм друзям Володя сказав, що повернувся назавжди, а про себе додав: "... я влюблен с детства в свой город Днепропетровск, с могучим, широким Днепром и лучшего места на земле мне не надо" [11, с. 5].

Так пройшли шкільні роки Володимира Петровича Ошка, які сформували у свідомості молодого людини поняття "дисципліни", "праці", "дружби", "вірності собі", "любові до рідного краю", які в подальшому знайшли свій відбиток у його діяльності.

З 1949 по 1954 роки Володимир Ошко навчався у Дніпропетровському металургійному інституті ім. Сталіна за спеціальністю металург – сталеплавильник. Протягом навчання він брав участь у самодіяльності – грав на кларнеті в інструментальному ансамблі, займався спортом: плаванням, акробатикою. В ці роки його кохання до колишньої однокласниці Жанни Рожкової стає взаємним, завершується його "беспечная студенческая жизнь" [8, с. 257]. Володимир бере відповідальність на себе за дівчину, яку кохає, починає краще навчатися. Він отримує від Жанни згоду на одруження після завершення інституту.

До жінок він ставився так: «Чтобы добиться женщины, я имею ввиду женщину, которую искренне полюбишь, не надо много говорить, надо совершать обычные или необычные, но конкретные поступки, из которых видно, что ее уважают, одним словом, как сказал кто-то из «древних»: «Надо не трепаться, а женщину з а в о е в ы в а т ь» [8, с. 173].

У 1953 році Володимира Ошко обрали комсоргом. У цей же час по країні прокотилася звістка про тяжку хворобу Й.В. Сталіна. Сам Ошко дуже переживав з приводу цих обставин і писав: "Понимаю сейчас, что часть людей имела право обижаться на Сталина. Но я родился при нем, победную войну переживал при нем, за пять лет восстановлено хозяйство страны без помощи из-за границы – при нем. И высшее образование получаю бесплатно, благодаря бесплатной системе, созданной при нем. И семью я решил создавать с Жанночкой, и как эта семья будет в будущем с ним или без него и что будет лучше, я не знал и это меня тревожило" [3, с. 3].

У 1954 році Володимир Петрович Ошко одружився, захистив диплом на тему: "Реконструкция мартеновского цеха с большегрузными печами", отримав призначення – асистента кафедри печей Дніпропетровського металургійного інституту, був обраний комсоргом інституту (1954-1955 рр.). На посаді комсорга взяв шефство над спорудженням Севастопольського парку (1955-1956 рр.), зайняв перше місце в естафеті на приз газети "Комсомольская правда" від інститутської команди (1955 р.).

Ошко був членом Жовтневого райкому комсомолу, його секретарем. У 1956 р. за проханням радгоспу "Дніпропетровський" Кустанайської області Казахстану, організував та влаштував відправку загону добровольців у кількості 300 чоловік для збору врожаю [14, с. 3]. Багато із цих молодих людей були нагороджені медалями за освоєння цілинних та перелогових земель, серед них і Володимир Петрович Ошко.

З 1957 по 1960 рік Володимир Петрович був секретарем по пропаганді та агітації, а потім другим секретарем Дніпропетровського обкому ЛКСМУ. За участь у будівництві комсомольських споруд, а саме доменної печі № 3 Дніпропетровського металургійного заводу ім. Петровського (1958 р.), доменної печі № 3 Криворіжсталі – Володимиру Петровичу присвоєно орден “Знак Пошани” (1959 р.).

У 1960 р. Ошко вирішив піти працювати в робочий колектив ДМЗ ім. Петровського, здобути досвід роботи за своєю основною спеціальністю та не почуватися стороннім спостерігачем під час вирішення промислово-виробничих питань. Прийшовши на посаду підручного сталевара у лютому, Володимир Петрович вже у жовтні стає сталеваром печі [2, с. 3].

Про цей час він згадував: “12.4.62. Работаю мастером смены. Научился варить сталь не хуже людей. Чего я добился за это время? Почувствовал уважение к себе, к своему достоинству. Я считаю себя честным, ясно идущим по жизни человеком. Это, по-моему, хорошо. Даже ради только одного последнего мнения о себе никогда не совершу никакого бесчестного поступка...” [4, с. 3].

У 1963 році на пленумі Володимир Петрович був обраний секретарем Ленінського райкому КПУ. У цей час першочерговими були питання в промисловості та соціально-культурній сфері. Реконструювалися всі заводи Ленінського району. На Дніпропетровському трубопрокатному заводі ім. Леніна – прокатні стани (1971 р.), на Дніпропетровському металургійному заводі ім. Петровського – киснево-конверторний цех (1974 р.), на Дніпропетровському коксохімічному заводі – батареї, на Дніпропетровському лакофарбовому заводі нарощувалися потужності за рахунок новітнього обладнання, на Дніпропетровському заводі металургійного обладнання – був перебудований цех тюбінгів, що забезпечував тюбінгами метрополітени, які будувалися по всій країні. Були побудовані житлові масиви Західний, Комунар, Червоний Камінь. Реконструйована дорога на селище Таромське, де з’явилися дві середніх школи, лікарня та кінотеатр.

З липня 1976 р. по серпень 1983 р. Ошко обіймав посаду першого секретаря Дніпропетровського міському КПУ. В той час на найбільших будівельних майданчиках створювалися штаби для координації дій всіх субпідрядників. Начальником дніпропетровського штабу був В.П. Ошко. Як начальнику штабу йому доводилося мобілізувати сили для здійснення поставлених завдань. Під керівництвом штабів та за участю Володимира Петровича забудовувалися і споруджувалися будинки на житлових масивах Сонячний, Комунар, Парус, Тополя, Ключко, Сокіл, Фрунзенський. Продовжувалося будівництво Набережної, Самарського та Кайдацького мостів, Льодового палацу, нової будівлі цирку, літніх кінотеатрів в парках Шевченка та Чкалова.

Споруджувався медичний комплекс на вулиці Космічній. Будувалися лікарні 11-та, 5-а, 4-а; 6-а дитяча. Зводилися десятки шкіл та дошкільних дитячих закладів, які вирішили проблему в місті по влаштуванню дітей до

дитячих закладів. Городяни щорічно отримували 500 тис. м² житла, це 10000 квартир безкоштовно за рік.

У 1982 р. розпочато будівництво метрополітену, необхідність в якому Дніпропетровську Володимир Ошко доводив Леоніду Іллічу Брежнєву під час його візиту до міста у 1979 році [9, с. 15].

З 1983 по 1985 роки Володимир Петрович працював старшим майстром ІУ бригади сталеварів в мартенівському цеху ДМЗ ім. Петровського.

У 1985р. Ошко вийшов на пенсію, але продовжував працювати та займатися громадською роботою. У 1986 р. пішов добровольцем-ліквідатором під час Чорнобильської аварії [10]. “Думая: раз случилась такая авария, Бог с ним, я уже как мужчина все сделал, – дети есть, внуки есть... Пишу заявление и добровольно уезжаю в Чернобыль...” [15, с. 14].

Київський обком партії довірив Володимир Петровичу роботу в обласному комітеті з праці начальником сектора по переселенню та працевлаштуванню населення, евакуйованого із зони Чорнобильської АЕС [13, с. 1]. Основним завданням було виконання засекречених рішень Політбюро. Одним із рішень стало будівництво банно-прального комбінату в селі Поліському поряд із Чорнобильською зоною. Після роботи в зоні катастрофи близько року, у нього погіршилось здоров'я, тому було вирішено вживити кардіостимулятор.

З 1987 р. В.П. Ошко працював на інженерних роботах на ДМЗ ім. Петровського, займався якісними сталями, здійснював шефську допомогу при будівництві станції метро “Металургів”, допомагав у створенні 300-метрового підземного переходу зі станції “Металургів” до доменного цеху заводу. З 1997 р. він очолював реставраційні роботи заводської науково-технічної бібліотеки – пам'ятника архітектури, був головою бібліотечної ради.

У 2001р. Володимир Петровичу рішенням міської ради присвоєно звання “Почесний громадянин міста Дніпропетровська”. У 2002 р. його обрано дійсним членом Академії Технічних наук України.

Ошко Володимир Петрович власним ділом підтвердив свої життєві цінності, які були для нього визначені у книзі Дж. Лондона “Мартен Іден”, і як свій улюблений герой написав книгу трилогію “Как это было”, де прагнув поділитися із нащадками власним життєвим досвідом [18, с. 12].

Завершила свій земний шлях ця людина 29 листопад 2008 року. В.П. Ошко нагороджений трьома орденами Трудового Червоного Прапора (1971 р., 1974 р., 1981 р.), двома орденами “”Знак Пошани (1959 р., 1966 р.) та іншими медалями Радянського Союзу й України.

Таким чином, завдяки дослідженню особистості Ошко Володимира Петровича, вдалося дізнатися про нього трохи більше, ніж просто як про посадову особу та партійного працівника. Вже зараз можемо казати, що Володимир Петрович був вольовою, мужньою, принциповою людиною, яка не боялася критики на свою адресу, чітко слідувала своїм ідеалам, с повагою ставився до людей.

Бібліографічні посилання:

1. Гордієнко В., Копець Л. Віктор Франко / В. Гордієнко, Л. Копець // Гордієнко В., Копець Л. Психологія особистості в біографіях, подіях, портретах. – К., 2007. – С. 288-301.
2. Гречишкіна О. «Но я устоял и остался человеком...» / О. Гречишкіна // Вісті Придніпров'я. – 25.01.2007. – №7. – С. 3.
3. Крючков Г. Честное имя коммуниста / Г. Крючков // Коммунист. – 1995. – № 27. – С. 3.
4. Куликова А. Свет его звезды / А. Куликова // Коммунист. – 2000. – 9 лист. – С. 3.
5. Нові перспективи історіописання / За ред. П. Берка. – К., 2004.
6. Осипов Ю. Не должности ради... / Ю. Осипов // Огонек. – 1987. – № 23. – С. 1-3.
7. Ошко В. Днепропетровское метро – гордость города / В. Ошко // Крила. – 2004. – №2. – С. 31-57.
8. Ошко В. Как это было. VIII Всемирный фестиваль в Хельсинки. 45 лет (1962-2007) / В. Ошко. – Д., 2007. – 446 с.
9. Ошко В. Как это было. Днепропетровскому метро 10 лет (1995-2005) / В. Ошко. – Д., 2005. – 36 с.
10. Ошко В. Как это было. Добровольец на ЧАЭС. 20 лет (1986-2006) / В. Ошко. – К. - Д., 2006. – 177 с.
11. Ошко В. Люблю жизнь, люблю свой город / В. Ошко // Крила. – 2002. – №3. – С. 4-34.
12. Ошко В. «У бедного, голодного, больного человека теряется человеческое достоинство и пропадает желание созидать...» / В. Ошко // Свое дело. – 1993. – № 37-38. – С. 11.
13. Ошко В. Чернобыль / В. Ошко // Днепр вечерний. – 1991. – 26 апр. – С. 1,3.
14. Пальм А. Парень с рабочей заставы / А. Пальм // Комсомольская правда. – 26 окт. 1964. – С. 2-3.
15. Песин Б. «Если народ всех простит – тогда наступит согласие» / Б. Песин // Наше місто. – 2002. – 22 черв. – С. 14
16. Померанцева Г.Е. Биография в потоке времени. ЖЗЛ: замыслы и воплощения серии / Г.Е. Померанцева. – М., 1987.
17. Репина Л.П. Персональная история и интеллектуальная биография / Л.П. Репина // Диалог со временем. Альманах интеллектуальной истории. 8. Специальный выпуск: Персональная история и интеллектуальная биография. – М., 2002. – С. 5-10.
18. Северьянова Ю. Как это было / Ю. Северьянова // Днепропетровская правда. – 2006. – 9 июня. – С. 12.
19. Степаненко Н. Есть только миг между прошлым и будущим / Н. Степаненко // Трибуна металурга. – 2007. – №27. – 29 июня. – С. 4.
20. Чишко В.С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України / В.С. Чишко. – К, 1996.

Надійшла до редколегії 09.03.2010 р.